

सैनिक अस्पताल (व्यवस्था) नियमहरू, २०२३

(मिति २०७४ फागुन मसान्तसम्म भएका संशोधन समेत मिलाइएको)

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय
सिंहदरबार

सैनिक अस्पताल (व्यवस्था) नियमहरू, २०२३

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति

संशोधन

२०२४।२।८

१. सैनिक अस्पताल (व्यवस्था) (पहिलो संशोधन) नियम, २०२७ २०२७।४।१२

२. सैनिक अस्पताल (व्यवस्था) (दोस्रो संशोधन) नियम, २०४३ २०४३।४।१३

प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०१३ को दफा २ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यी नियमहरूको नाम “सैनिक अस्पताल (व्यवस्था) नियमहरू, २०२३” रहेको छ ।

(२) यी नियमहरू तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछन् ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यी नियमहरूमा,-

(क) “समिति” भन्नाले नियम ३ बमोजिम गठित समितिलाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) “अध्यक्ष” भन्नाले समितिको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्यलाई सम्झनु पर्छ र यस शब्दले अध्यक्ष र उपाध्यक्षलाई समेत जनाउँछ ।

(घ) “सैनिक अस्पताल” भन्नाले श्री त्रिचन्द्र मिलिटरी अस्पताल सम्झनु पर्छ र यो शब्दले नेपाली सेना मातहत अरु कुनै अस्पताल, डिस्पेन्सरी र उपत्यका बाहिर नेपाली सेना रहेको ठाउँमा कुनै औषधि उपचारको प्रबन्धलाई समेत जनाउँछ ।

३. समितिको गठन र काम कर्तव्य : *(१) देहायका पदाधिकारीहरू भएको एउटा सैनिक अस्पताल सञ्चालक समिति गठन गरिएको छ :-

(क) कार्यरथी -अध्यक्ष

(ख) निर्देशक, सैनिक स्वास्थ्य सेवा -सदस्य

(ग) प्रमुख स्थपति, प्रबन्ध रथी विभाग -सदस्य

(घ) कमाण्डिङ्ग अफिसर (सि.ओ.) सैनिक अस्पताल -सदस्य

(ङ) महासेनानी, वलाधिकृत विभाग -सदस्य

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित यो उपनियम (१) पहिलो संशोधनद्वारा पनि संशोधन भएको ।

(च) महासेनानी, संभार रथी विभाग	-सदस्य
(छ) प्रतिनिधि, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	-सदस्य
(ज) प्रतिनिधि, रक्षा मन्त्रालय	-सदस्य
(झ) रजिष्टार, सैनिक अस्पताल	-सदस्य-सचिव

(२) समितिको काम कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) सैनिक अस्पतालमा हुनुपर्ने सबै काम सूचारु रूपले चलाउने आवश्यक व्यवस्था गर्ने,
- (ख) सैनिक अस्पताललाई एक आधुनिक र सुसज्जित अस्पतालमा परिणत गर्ने योजना बनाई स्वीकृतिको लागि नेपाल सरकारमा पेश गर्ने र नेपाल सरकारबाट स्वीकृति भए बमोजिम तत्परता र कार्यकुशलता साथ योजनालाई कार्यान्वित गर्ने,
- (ग) प्रत्येक वर्ष आषाढ मसान्त भन्दा अगावै सैनिक अस्पतालको वार्षिक बजेट तयार पारी आवश्यक निकास निमित्त नेपाल सरकारमा पेश गर्नु पर्ने र स्वीकृति बजेट अनुसार अस्पतालको कोषबाट काममा खर्च गर्ने,
- (घ) आवश्यक परेमा समितिले कुनै एउटा रकम अन्तर्गत स्वीकृति भएका शीर्षक तलब बाहेकबाट अर्को शीर्षकमा रकमान्तर गरी खर्च निकास दिने,
- (ङ) समितिले गरेको मुख्य मुख्य कामको मासिक प्रतिवेदन प्रधान सेनापति मार्फत नेपाल सरकारमा पेश गर्ने ।

४. समितिको बैठक र कार्य सञ्चालन : (१) समितिको साधारण बैठक अध्यक्षले आवश्यकतानुसार बोलाउने छ । कुनै सदस्यले कारण देखाई अनुरोध गरेमा पनि अध्यक्षले उचित ठानेमा सो बैठक बोलाउन सक्नेछ ।

(२) कुनै बैठक बोलाउनु भन्दा कम्तिमा २४ घण्टा अगावै बैठक हुने स्थान समय र कार्यसूचिको सूचना समितिको सचिवले प्रत्येक सदस्यलाई दिनु पर्छ ।

(३) समितिले साधारणतया कार्यसूचिमा भएका विषयहरूलाई लिएर मात्र छलफल गर्नेछ । तर कुनै सदस्यले कार्यसूचिभन्दा बाहिरको कुरामा छलफल गर्ने प्रस्ताव राखेकोमा अध्यक्षले उचित सम्भेमा कार्यसूचिमा भएका विषयहरूमा छलफल टुङ्गिसकेपछि नयाँ विषयमा समितिले छलफल गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) अध्यक्ष अनुपस्थित भएमा उपाध्यक्ष र निज पनि उपस्थित हुन नसकेमा हाजिर भएका सदस्यहरू मध्ये सबैभन्दा सिनियर सदस्यले समितिको बैठकको सभापतित्व गर्नेछ ।

(५) पाँचजना सदस्यहरूको उपस्थितिलाई गणपूरक संख्या मानिनेछ । तर सोही विषयमा अर्को पटक बैठक बोलाइएमा गणपूरक संख्या नभए तापनि बैठकको कार्य सञ्चालन गर्न सकिनेछ । समितिको बैठकको निर्णय साधारण बहुमतको हुनेछ । तर मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णयात्मक मत दिनेछ ।

५. समितिको निर्णय प्रमाणित गर्ने : समितिको निर्णय समितिका सचिवले प्रमाणित गर्नेछ र समितिको तर्फबाट गरिने सबै काम कारबाही र लेखापढी समितिको सचिवको दस्तखतबाट हुनेछ ।
६. सैनिक अस्पतालको कोष : नेपाल सरकारबाट स्वीकृत बजेट अनुसार अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकमको हकमा सैनिक अस्पतालको नाउँमा राष्ट्र बैकमा खाता खोल्नेछ र उक्त रकमबाट खर्चको निकासो यी नियमहरू बमोजिम समितिले दिनेछ ।
७. औषधि र सरसामानको बन्दोवस्त : सैनिक अस्पताललाई चाहिने वर्ष भरीको लागि औषधि र अन्य आवश्यक सरसामान भिकाउँदा देहाय बमोजिम गर्नुपर्छ :-
  - (१) वर्षभरमा सैनिक अस्पताललाई चाहिने औषधि र अन्य आवश्यक सरसामानको लगत इष्टिमेट सि.ओ. सैनिक अस्पतालले तयार पारी सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशक छेउ पेश गर्ने र निजले समितिको बैठकमा पेश गर्नुपर्छ ।
  - (२) उपनियम (१) बमोजिम पेश भएको लगत इष्टिमेटमा समितिले मुनासिब लागे जति निकासो दिन सक्नेछ ।
  - (३) समितिले स्वीकृति दिएको लगत बमोजिम औषधि र अन्य आवश्यक सरसामानहरू उपलब्ध गराउने सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशक र रजिष्टारको संयुक्त जिम्मेवारी हुनेछ ।
  - (४) असाधारण अवस्थामा औषधि र अन्य आवश्यक सरसामान तुरुन्त भिकाउन परेमा समितिले सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशक र रजिष्टारलाई घटाघट वा विज्ञापन नगरिकन पनि भिकाउने वा खरीद गर्ने कुराको अख्तियार दिन सक्नेछ ।
८. औषधि आदिको खर्च : सैनिक अस्पतालमा भएको औषधि खर्च र सरसामानहरूको प्रयोग देहाय बमोजिम हुनेछ :-
  - (१) बाहिनी वा युनिटहरूको लागि कुन कुन औषधि सरसामानहरू के कति चाहिने हो उपस्वास्थ्य सेवाधिकृत र सहायक

आरोग्याधिकृतले निर्धारित गरी तोकिएको तरिकाले सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशकमा माग पेश गर्नुपर्छ । सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशकले सो माग उपर विचार गरी बाहिनी तथा युनिटहरूको लागि ६ महीनाको अवधि भरको लागि औषधि आदि वितरण गर्ने ओ.सी. मेडिकल स्टोरलाई आदेश दिनेछ ।

तर सैनिक अस्पतालको विभिन्न विभाग र एम.आई.रुमहरूको हकमा एक एक महीनाको अवधि भरको लागि सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशकले आदेश दिनेछ ।

- (२) उपनियम (१) बमोजिम वितरण हुने औषधि र सरसामानहरू खर्च हुने जति हस्तेवारी र खर्च नहुने जति जिम्मेवारीमा दिइनेछ ।
- (३) बाहिनी युनिट र सि.ओ. सैनिक अस्पतालले औषधि र सरसामानको आम्दानी खर्चको विवरण प्रत्येक महीनाको पहिलो हप्ताभित्र सैनिक स्वास्थ्य सेवा निर्देशक कहाँ पठाउनु पर्नेछ ।

९. श्रेस्ता जाँच र मिनाहा मोजरा : (१) सैनिक अस्पतालमा भएको औषधि र सरसामानको आम्दानी र दैनिक खर्च श्रेस्तामा चढाउनु पर्दछ र महीना पुगेपछि सो आम्दानी खर्चको जम्मा जम्मीको तेरिज बनाई श्रेस्ता दुरुस्त राख्नु पर्दछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको महीना महीनाको हिसाब साल तमाम भएको एक महीनाभित्र सि.ओ. सैनिक अस्पतालले समिति समक्ष पेश गर्नुपर्छ ।

(३) सैनिक अस्पतालको महीना महीनाको र साल भरको आम्दानी खर्चको श्रेस्ता जाँचन अध्यक्षले महालेखा नियन्त्रकको प्रतिनिधि वा अरु कुनै व्यक्तिलाई खटाउने छ र आवश्यक सम्भेमा अध्यक्षले यस्तो श्रेस्ता जहिले सुकै पनि जाँच गराउन सक्दछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम श्रेस्ता जाँच गर्न खटिएका व्यक्तिहरूले भिडाउनु पर्ने श्रेस्ता मिसिल कागजात समेत भिडाई आफूले जाँचेको निस्सा समेत गरिदिनु पर्छ ।

(५) साल तमाम भएपछि सालभरको आम्दानी खर्चको श्रेस्ता जाँची दुरुस्त भएपछि साल तमामी वासिल बाँकी समितिमा पेश गरिनेछ र समितिले आवश्यक ठहराए बमोजिमका मिनाहा मोजरा वा फर फारक समेत गरिदिन सक्नेछ ।

(६) यी नियमहरूमा लेखिएका कुनै कुराले पनि प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम महालेखा नियन्त्रकलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग गर्नमा बाधा पुऱ्याउने छैन ।

१०. लिलाम बिक्री : (१) सैनिक अस्पतालमा रहेको औषधि र सरसामानहरू अस्पतालको निमित्त काम नलाग्ने भएमा त्यस्ता औषधि र सरसामान सडाउन गलाउन वा मर्मत गर्न वा लिलाम बिक्री गर्नको लागि अर्डन्यान्सको प्रतिनिधि १, सैनिक अस्पतालका डाक्टर १ र समितिको एक जना सदस्य समेत जम्मा ३ जवानको उपसमिति गठन गरिएको छ ।
- (२) उपसमितिको निर्णय सैनिक अस्पतालका सि.ओ.ले समितिमा पेश गरी निर्णय बमोजिम लगत कट्टा गर्न सि.ओ.ले सरोकारवाला सबैलाई जनाउ दिनेछ ।
- (३) उपसमितिको बैठक सैनिक अस्पतालका सि.ओ.ले बोलाउने छ ।
- (४) उपसमितिले लिलाम गर्ने भनी ठहराएमा मालसामानहरू रीतपूर्वक लिलाम बिक्री गरी भएको आम्दानी नेपाल सरकारको सर्वसंचित कोषमा दाखिला गरिनेछ ।
११. निःशुल्क उपचारको सुविधा : आफ्नो कर्तव्यपालन गर्दा दुर्घटनामा पर्न गएमा नेपाली सेना मातहतका निजामती कर्मचारीलाई प्रधान सेनापति वा प्रिन्सिपल स्टाफ अधिकृतको सिफारिस भए सैनिक अस्पतालमा निःशुल्क उपचार गरिनेछ ।
१२. खारेजी : सैनिक अस्पताल (सुव्यवस्था) नियमहरू, २०१८ खारेज गरिएको छ ।

- द्रष्टव्य : १. केही नेपाल कानून (संशोधन) ऐन, २०२४ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-
“अफिसर” र “रिपोर्ट” को सट्टा “अधिकृत” र “प्रतिवेदन” ।
२. सरकारी रकम असूल फछ्यौट (पहिलो संशोधन) ऐन, २०३३ द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-
“एकाउण्टेण्ट जनरल” को सट्टा “महालेखा नियन्त्रक” ।
३. सैनिक ऐन, २०४० द्वारा रुपान्तर गरिएका शब्दहरू :-
“शाही सेना” को सट्टा “शाही नेपाली सेना” ।
४. केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरू :-
“श्री ५ को सरकार” को सट्टा “नेपाल सरकार” ।
५. सैनिक ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरू :-
“शाही नेपाली सेना” को सट्टा “नेपाली सेना” ।